

PSIHOPATIJA I ANTISOCIJALNI POREMEĆAJ LIČNOSTI

ISTORIJA KONSTRUKTA I TERMINA

Termini do 20. veka

- Manie sans délire (ludilo bez sumanutosti)
- Moral insanity (moralno ludilo)
- Moralna imbecilnost
- Konstitucionalna degeneracija
- Kongenitalna delinkvencija
- Konstitucionalna inferiornost

Ne treba
učiti

Noviji i savremeni termini

- Sociopatija - antisocijalne karakteristike više pod dejstvom sredine
- Psihopatija - antisocijalne karakteristike dobrim delom urođene
- Antisocijalni PL - DSM
- Disocijalni PL - ICD
- Opasni i teški poremećaji ličnosti - ekstremna forma psihopatije, postojao program za njihovo prepoznavanje i preventivni tretman
- Mračna tetrada : psihopatija+makijavelizam+narcizam+sadizam

Treba
učiti

Podele

- Primarna (urođena) vs. sekundarna (sredinom oblikovana)

ISTORIJA KONSTRUKTA: CLECKLEY (1941):

Ne treba
učiti

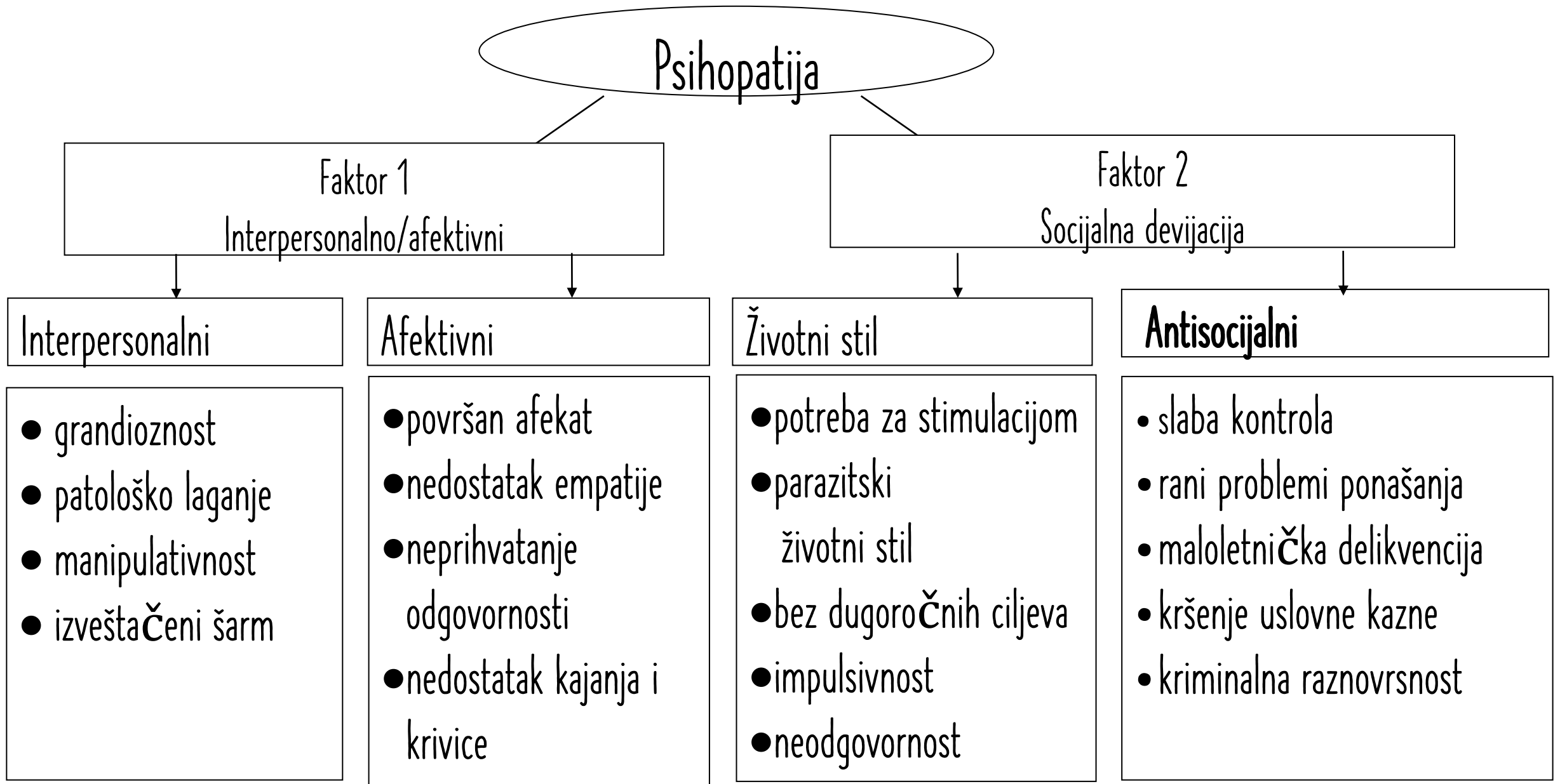
"MASK OF INSENITY"

Osobine psihopata:

---

1. Neautentičan šarm i dobra inteligencija
2. Odsustvo sumanutosti i drugih znakova iracionalnog mišljenja
3. Odsustvo "nervoze" ili neurotskih manifestacija
4. Nepouzdanost
5. Neiskrenost
6. Nedostatak žaljenja i sramote
7. Neadekvatno motivisano antisocijalno ponašanje
8. Slabo prosuđivanje i nemogućnost učenja iz grešaka
9. Patološka egocentričnost i nesposobnost da se voli
10. Opšte siromaštvo u afektivnom reagovanju
11. Nedostatak uvida u to kako ga drugi vide
12. Nesposobnost za emotivne relacije, toplinu i poverenje
13. Neprimereno i nepristojno ponašanje sa ili bez alkohola
14. Retka su izvršena samoubistva
15. Seksualni život bezličan, trivijalan i slabo integrisan
16. Neuspeh da se sledi bilo kakav životni plan

Operacionalizacija psihopatije: Psychopathy check list PCL-R (Hare, 1991)

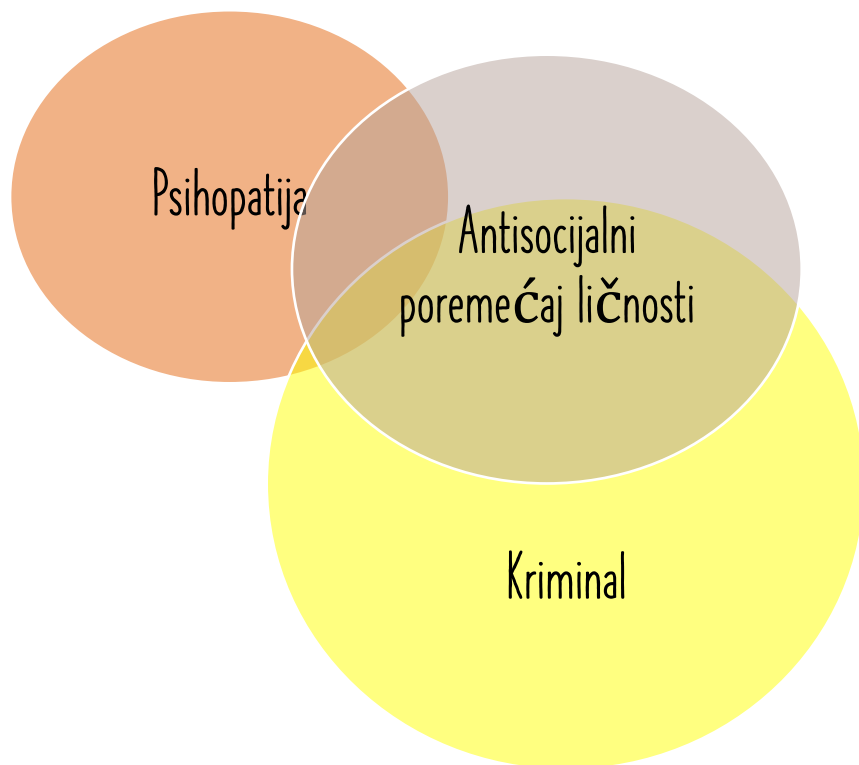
KRITERIJUMI ZA ANTISOCIJALNI POREMEĆAJ LIČNOSTI (APL) PREMA DSM-5

- Od 15 god. ili ranije postoji **pervazivni obrazac kršenja prava drugih** i ispoljava se kroz **tri od sledećeg**:

1. Neuspeh u adaptiranju na socijalne norme - protivzakoniti akti
2. Neiskrenost - laganje, aliasi, varanje radi profita
3. Impulsivnost
4. Iritabilnost i agresivnost - tuče i ispadi
5. Nemarnost u pogledu svoje i tuđe bezbednosti
6. Neodgovornost - ne zadržava posao ili poštene načine zarađivanja
7. Nedostatak kajanja - indiferentnost ili racionalizacija povređivanja, krađa ili maltretiranja drugih ljudi

- Dijagnostikuje se od 18 god.
- Antisocijalno ponašanje pre 18. god. dijagnostikuje se kao poremećaj ponašanja.
- Kod osoba sa APL obično postoje dokazi o poremećaju ponašanja pre 15. god.

ODNOS APL, PSIHO PATIJE I KRIMINALA

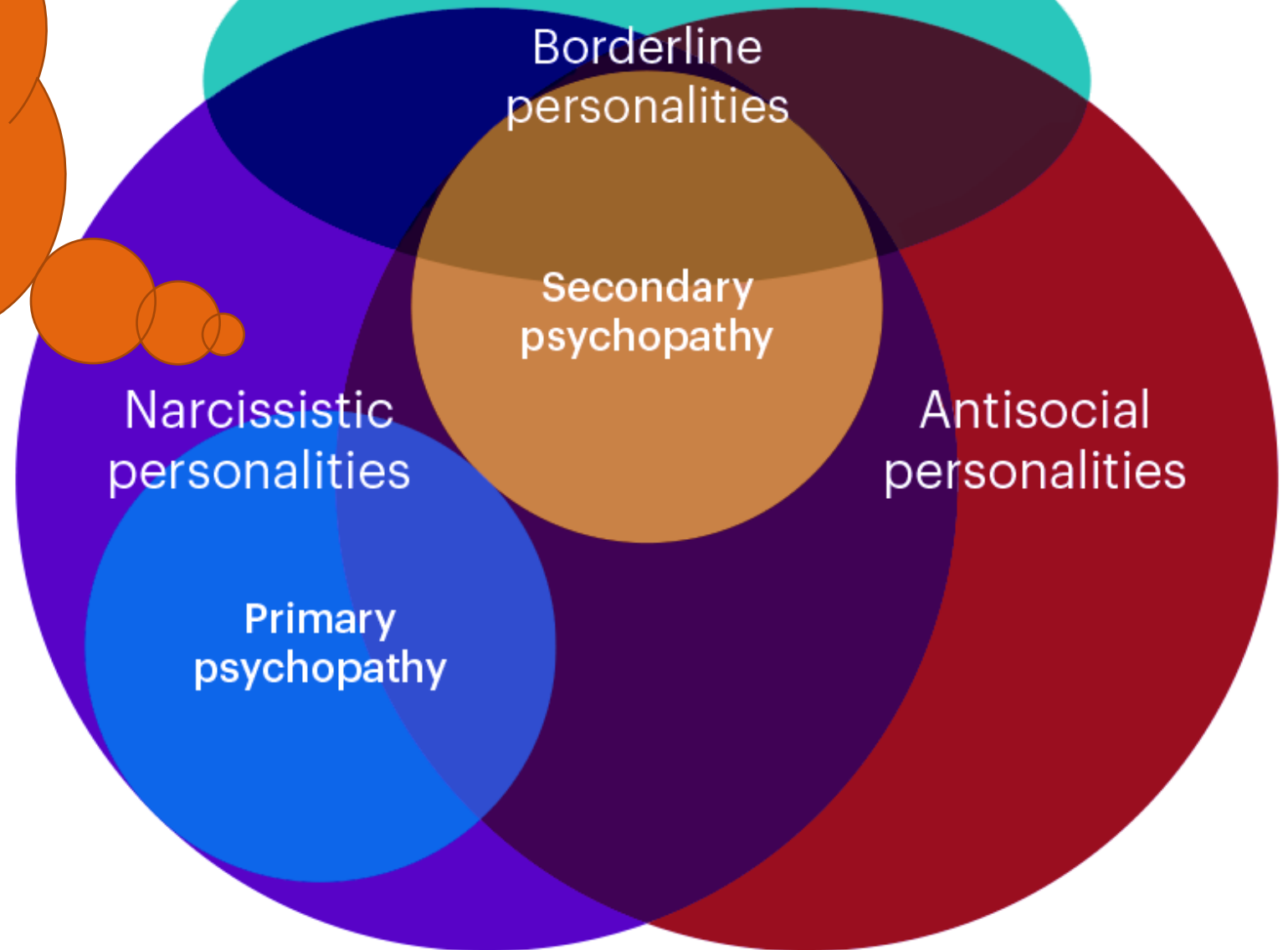

- Kriterijumi za APL i psihopatiju ne poklapaju se u potpunosti.
- Kriterijumi za psihopatiju su strožiji, tako da ih je u populaciji manje nego osoba sa APL.
- Psihopatija sadrži više osobina ličnosti, dok je APL više skup antisocijalnog ponašanja.
- Nisu sve psihopate kriminalci - uspešne psihopate
- Veći broj osoba sa APL jesu u kriminalu.
- Nisu svi kriminalci APL ili psihopatija
- U zatvorima 50-80% APL, ali svega 15% psihopata

Odnos sa drugim poremećajima ličnosti

Psihopatija danas

Neformalni poremećaj (van zvaničnih klasifikacija) koji sadrži karakteristike većine poremećaja ličnosti iz klastera B + neke osobine ličnosti

TROJNI MODEL PSIROPATIJE (PATRICK, FOWLES & KRUEGER, 2009)

Pokušaj objedinjavanja različityh konceptualizacija psihopatije u kriminalnoj i opštoj populaciji odraslih i adolescenata

- Čvrstina (socijalna dominacija, emocionalna stabilnost i avanturizam - traženje senzacija)
- Disregulacija (slaba kontrola emocija i ponašanja, teško odlaganje zadovoljenja)
- Pakost, zloba (neempatičnost, makijavelizam, bezobzirnost u postizanju ciljeva)

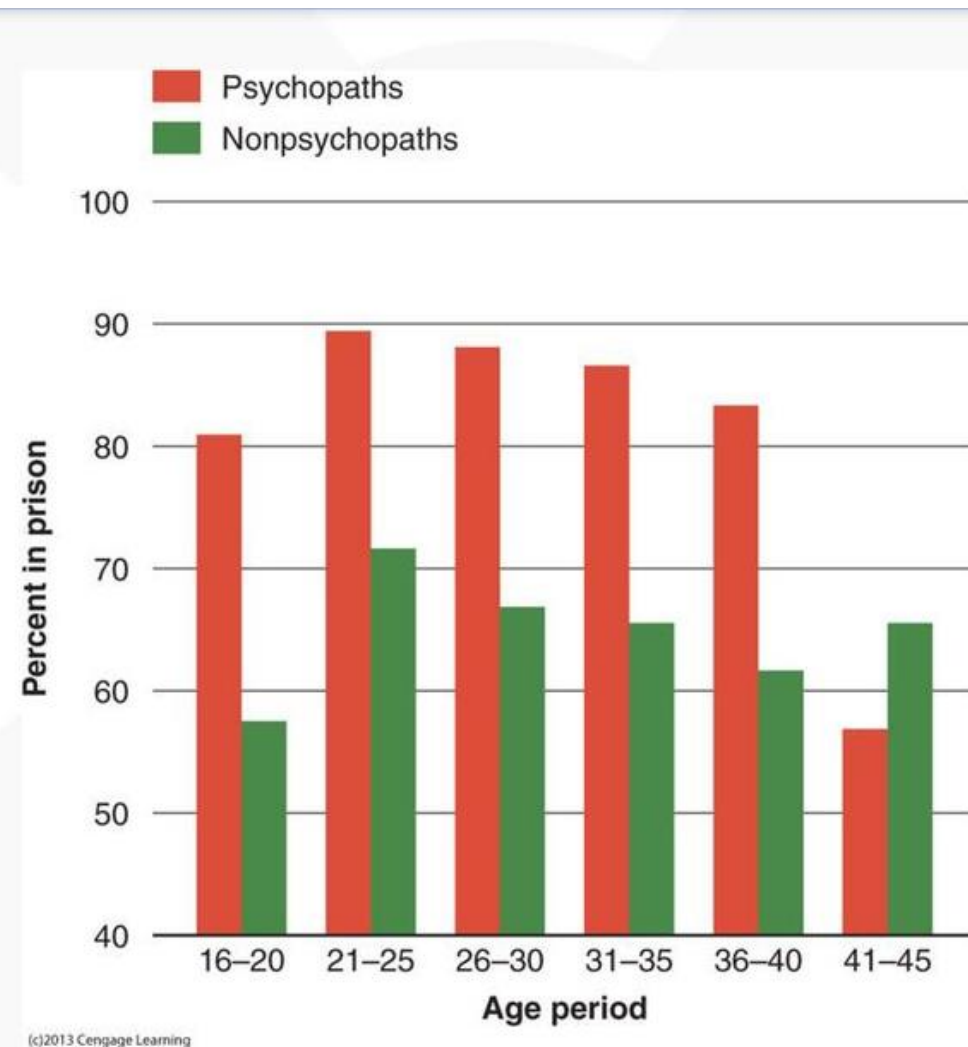

EPIDEMIOLOŠKI PODACI ZA APL

- Prevalencija APL u populaciji 2–3% u zapadnim zemljama, a psihopatije oko 1%
- APL kod žena bar 2 puta ređi (oko 1%)
- Prevalencija je viša u gradu nego u selima
- Najveća prevalencija kod osoba od 25–44 godina
- U značajnoj vezi je sa napuštanjem škole, beskućništvom, povišenim mortalitetom u srednjim godinama

TOK I ISHOD PSIHO PATIJE I APL

- Početak u detinjstvu - psihopatske crte, verovatnije da će prerasti u APL
- Početak u adolescenciji - bolja prognoza
- Devojčice - kasniji početak
- Intenzitet simptoma poremećaja opada u srednjim godinama, ali 20% u 45 godini i dalje je APL
- 2 x češće umiru neprirodnom smrću (nesreće, suicid, homicid) zbog alkohola i generalno životnog stila

ČINIOCI DOBRE PROGNOZE

Kod mladih

- Završavanje srednje škole
- Vojska
- Brak
- Akademski uspeh
- Preseljenje iz starog kraja
- Pozitivni grupni uticaji
- Stabilno zaposlenje

Kod odraslih

- Brak ili stabilna veza
- Dobra socijalna integracija
- Komunikacija, socijalna podrška, pozitivna pažnja
- Roditeljstvo i povišena roditeljska odgovornost
- Religiozna iskustva
- Akademski uspeh
- Stabilan posao

KOMORBIDNOST

- Najviši komorbiditet sa zloupotrebom supstanci (moguća je zajednička genetika)
- Drugi PL, posebno iz klastera B dramatika
- Anksiozni, depresivi poremećaji, pokušaji suicida (kod žena i sekundarnih psihopata ali i zloupotrebe supstanci, beskućnika, neoženjenih i sa problemima sa zakonom, u korelaciji sa dimenzijom životnog stila)
- Shizofrenija

KOGNITIVNO FUNKCIONISANJE:

- IQ: zbog neanksioznosti psihopate bolje koriste svoje kapacitete tamo gde se radi o sposobnostima koje su osetljive na anksioznost.
- Teškoće u kognitivnom funkcionisanju proizilaze iz **impulsivnosti**, (nedostatak planiranja, neposredno zadovoljavanje potreba, nestrpljivost), **potrebe za senzacijama i dosade** (netolerancija monotonih aktivnosti)
- Specifičnosti učenja
  - Slabije reagovanje **na kaznu**, otežano sticanje reakcije izbegavanja i uslovljavanje straha
  - Pojačano reagovanje na materijalnu, a slabije na socijalnu **nagradu**
- Neadekvatno donošenje odluka kao posledica impulsivnosti i neučenja iz prethodnog iskustva
- Kognitivna šema sadrži uverenja koja rukovode ponašanjem tipa:
  - Ja sam jak i nezavisan
  - Svet je opasno mesto, moram se boriti
  - Ako nisam agresor, biću žrtva
  - Ako te neko povredi moraš mu uzvratiti
  - U redu je iskoristiti nekog ako ti se ovaj ne odupire

FIZIOLOŠKE I ANATOMSKE DEVIJACIJE

- Moždane lezije i abnormalnosti:
  - frontalni režnjevi (kognitivni deficit i kontrola),
  - prefrontalni režnjevi (otežano uslovljavanje i slabije reakcije na stres),
  - limbički sistem, amigdala (neempatičnost, neustrašivost);
- Neurotransmiteri i hormoni:
  - serotonin ↓ = plitak, hladan afekat, narcističke crte
  - kortizol ↓ = sniženo reagovanje na stres
  - testosteron ↑ = agresivnost, neustrašivost, hladnoća;
  - oksitocin ↓ = antisocijalno ponašanje, redukcija emocionalnog odgovora
- Slabije reakcije ANS-a (kožna provodljivost, srčani ritam i moždani talasi) - podraženost - sensation seeking, niska anksioznost i slabe reakcije straha
- Disbalans BIS i BAS sistema (prema Grejevoj teoriji) - neustrašivost i impulsivnost

ETIOLOŠKI ČINIOCI: RIZIK FAKTORI

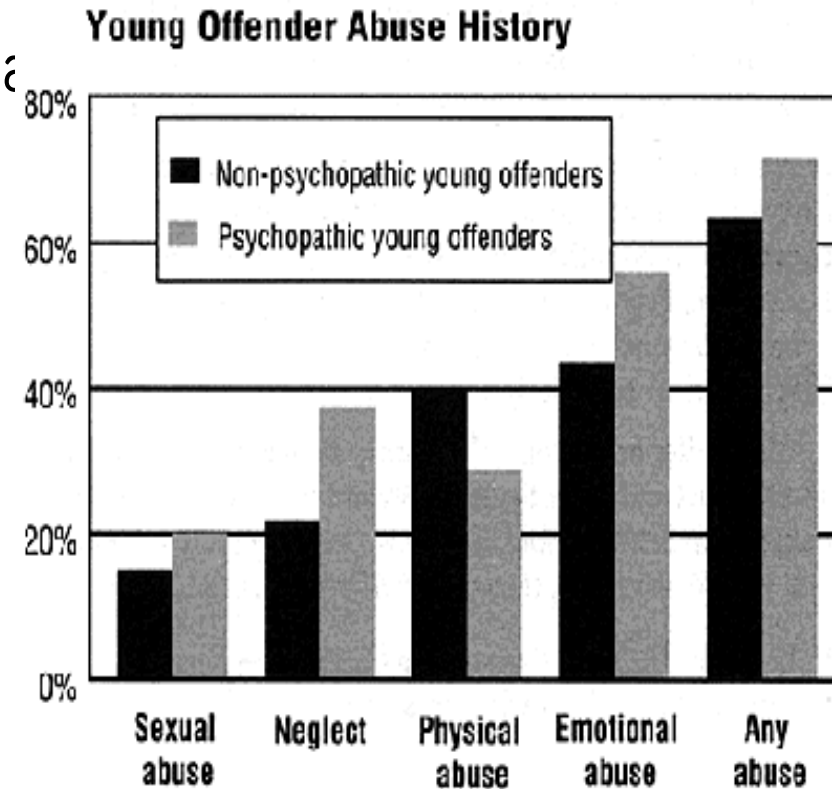
- Poremećaj ponašanja - jednim delom preleze u psihopatiju, pogotovo ako su sa ranim početkom i sa hladnim bezosećajnim afektivitetom
- ADHD udružen sa poremećajem ponašanja
- Adolescentni problemi ponašanja do 15.god
  - Pušenje
  - Alkohol
  - Zloupotreba droga
  - Problemi sa zakonom
  - Seksualni odnosi

Perzistentno agresivno ponašanje pre 11 god.

- Otvoreno agresivni put (od bulinga do teškog nasilja)
- Prikriveno agresivni put (od laganja i krađe do teških oštećenja imovine)
- Konflikt sa autoritetima (opozicioniranje i prkos)

ETIOLOŠKI ČINIOCI: RAZVOJNI ČINIOCI

- Roditelji sa APL
  - učenje po modelu
  - potkrepljivanje agresivnog, impulsivnog ponašanja i nepoštenog ponašanja
  - genetika
- Porodično nasilje, siromaštvo, konflikti, broken home - nedostatak ljubavi i vezanosti tokom detinjstva
- Obrasci vaspitanja - nekonzistentnost i odustajanje od zahteva, slab monitoring i uključenost

ETIOLOŠKI ČINIOCI: GENETIKA

- Nasledni činioci objašnjavaju oko 50% varijabiliteta antisocijalnog ponašanja u blizanačkim i adoptivnim studijama
- Hladan i plitak afekat - visoka heritabilnost
- Interakcija gena i sredine
- Korelacija gena i sredine (roditelji mogu istovremeno i genetski i sredinski doprineti razvoju psihopatskih crta)